

ZNAMENJE NA MESTNEM TRGU

Znamenje na Mestnem trgu so zgradili meščani v priporočilo svetnikom za varstvo pred hudimi epidemijami in požari. Prav ob tistem času so zgradili tudi votivno kapelo Matere božje v kapucinski cerkvi. Znamenje na trgu je bilo tudi na zunaj impozantno, po vzoru takratnega časa v podobnih manjših in večjih mestih v takratnih avstrijskih deželah, kamor je spadala tudi Kranjska. Iz latinskega teksta na znamenju dobimo letnico 1751. Prošnjam primerno so bili izbrani svetniki. Marija je naš generalni zastopnik v nebesih, za rane je priprošnjik sv. Rok, sv. Anton pa je tudi širok ljudski zavetnik za razne težave. Leta 1879 so meščani znamenje obnovili in ga ogradili z litoželezno ograjo. Kmalu po prvi svetovni vojni se je podrl osrednji steber z Marijinim kipom. Na ta steber

so baje pritrdili konzolo za elektriko. Teža snega na žicah je steber prevagala. Marijin kip se je razbil v tri večje dele, vendar so ga naprej razbili v cestni gramoz. Kapitel od stebra so začasno postavili na lepi razgledni točki za gradom. Tako je pisalo v časopisju okrog leta 1926, ko so se že začeli zanimati za obnovo spomenika. Rešitev pa je dozorela šele v letih 1939 in 1940.

Občina je za predračun obnove zaprosila znano podjetje Feliksa Tomana, mestnega kamnoseškega mojstra v Ljubljani. Ta je zadevi rad ustregel in izdelal več predračunskih variant. Po spomeniškovarstveni varianti obnove znamenja bi bili stroški okrog 32.000 dinarjev. Nov bi bil Marijin steber s kipom, obe stranski plastiki bi temeljito prenovili, celotno arhitekturo znamenja pa prelo-

Znamenje na Mestnem trgu po 1. svetovni vojni (razglednica)

žili in na novo sestavili. Kar bi bilo zanič, bi zamenjali. Podvarianti pa sta bili dve. Po prvi bi namesto osrednjega stebra z Madono prišla nova kamnita piramida po načrtu prof. Plečnika, značilna zanj. Ta varianta bi stala nekaj čez 25.000 dinarjev. Po drugi podvarianti bi zamenjali še oba svetnika in dodali še dve manjši piramidi istega avtorja. Takšen spomenik bi stal okrog 27.000 dinarjev. V ponudbi je bila še izdelava vodnjaka z desetimi okroglimi stebrički in vmesnim tlakom. Kdo bi bil avtor tega dodatka, kako bi izgledal in koliko bi veljal, v predračunu niso zapisali. Občina se je takoj ogrela za najdražjo, toda spomeniško in estetsko najboljšo rešitev. Tomanu so odgovorili, da bo o pogodbi oziroma ponudbi sklepal občinski odbor na redni seji. Zanjega junija 1939 so odborniki soglasno sklenili restavrirati propadajoči spomenik po spomeniški, najboljši varianti. Odborniki so se zavedali, koliko bo poleg stroškov še dela in potov, zato so izvolili poseben odbor, ki se bo ukvarjal z znamenjem. V odbor so imenovali mestnega župnika Jerneja Podbevška, predsednika občinskega gradbenega odbora, stavbenika Antona Ogrina, tajnika tega odbora, drugače pa vodjo sreskega cestnega odbora, gospoda Karla Piska, in člana mladega Muzejskega društva, za katerega pa na občini niso imeli predloga in so odločitev prepustili društvu. To je imenovalo svojega priznanega člana, notarja Števa Šinka. Seveda je v odboru deloval tudi župan Matevž Zihlerl.

Poleti 1939 je Toman oddal prečiščen predračun, oziroma popis del. Pričel je z deli, kar kaže tudi kamnita plošča z letnico 1939 na hrbtni strani znamenja. Restavriranje se je zavleklo še krepko v leto 1940. Pri delu se je pokazalo kar nekaj problemov. Spomenik so morali razstaviti do temelja. Nekako jih je bilo razumeti, da je bilo treba zamenjati tudi kapitel, tistega ki so ga razstavili in odpeljali za grad, kot smo že omenili. Toman se je zavezal izdelati novega na svoje stroške. Današnja izvedba in razlika v kamnu med stebrom in kapitelom pa govori bolj v prid, da je kamnoseku uspelo kamen obnoviti in ga je podstavil

pod Marijin kip. Dela so potekala pod strokovnim varstvom banovinskega spomeniškega referenta dr. Franceta Mesesnela. Temu so tudi prepustili odločitev glede višine stebra, ker se je staro stanje že pozabilo. Steber so rekonstruirali po stari sliki, ki jo je prefotografiral znani fotograf Lojze Žmuc iz Ljubljane. Občina je bila za to, da bi bil steber nekoliko nižji in zato tudi cenejši. Višino stebra je potem določil Toman s preizkusom s silhueto, pri čemer se je zgledoval po stari fotografiji. Obnova se je zavlekla. Kipi bi morali biti gotovi do Vseh svetih. Konec oktobra se je zato oglasil župnik Podbevšek v Tomanovi delavnici. Župnik je kiparjevo delo pohvalil in mu podaljšal rok dogotovitve znamenja do maja 1940. Tomanu je odšlo na orožne vaje kar sedem pomočnikov in je imel zato kadrovske težave.

Zataknilo se je še enkrat pri kovinskih delih – atributih pri svetnikih. Na to ni pri začetku del nihče pomislil. Ločani so izbrali dražjo kovinsko in pozlačeno varianto, ki so jo v končni fazi doplačali, Toman pa je pri obračunu ponekod popustil, tako da so bili na koncu oboji zadovoljni. Pri plačilu restavracije jim je dr. Mesesnel oskrbel okrog 5000 dinarjev dotacije spomeniškega urada. Ločani so sicer zaprosili za višja sredstva in po raznih kanalih zanje tudi urgirali, vendar več niso iztržili. Odkritje so pripravili v nedeljo 19. maja 1940 po deseti maši, to se pravi okrog enajstih. Ob odkritju naj bi nekaj o pomembnosti znamenja povedal dr. Mesesnel, gospod župnik naj bi opravil svoj del, igrala naj bi vojaška godba. Na koncu zapisnika so še zapisali: *Če bo mogoče dobiti skupaj pevce, bi tudi pevci zapeli par pesmi.*

Znamenje je kar uspešno kljubovalo brez restavratskih posegov kar 52 let. Zadnja leta pa se je pokazalo, da so potrebna nujna restavratska dela. Teh se je pred kratkim lotila občina. Dela so se pričela pri restavriranju kipov, ki jih je prevzel v obdelavo naš znani restavrtor akademski kipar France Kokalj, redni profesor na Akademiji za likovno umetnost, s svojo ekipo. O teh delih pa nas bodo novinarji gotovo sproti boljše obveščali.

Vir:

*Stara občina Škofja Loka, fasc. 100 –
Komunalne in gradbene zadeve, Spisi in
proračuni za popravilo spomenika na*

*Mestnem trgu – Občine Škofja Loka
1939–1940.*

France Štukl